

Zelk Zoltán

Dal

Ózlábú, csöppnyi szél szalad,
olykor megáll s liheg.
Nem táncol már, aludni kész
a zöldszoknyás liget.

Bezzeg, déltájt, mutatta még
nagy vaskos lábait,
szájtátva nézték a szelek
szerelmes táncait.

Aludjon hát! Borulj réa
te ég! s ti fellegek!
Tudok is néki altatót,
egy régi éneket.

Egy régi-régi éneket,
kurta kis dal csupán
s bolondos is: egy szép legény
meghalt egy lány után...

Három másik siratta őt
három nap — három éj.
Kalapja a parton maradt,
vitte vad téli szél...

Aludj liget! A dal megül
fájdnak ágbogán —
egy kora-csillag bú elő
az alkony hajlatán...

(1936)

(A költő kötetben
még meg nem jelent verse)

Bertók László

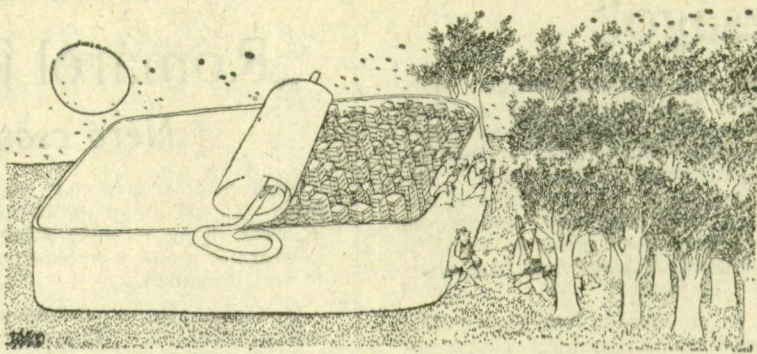
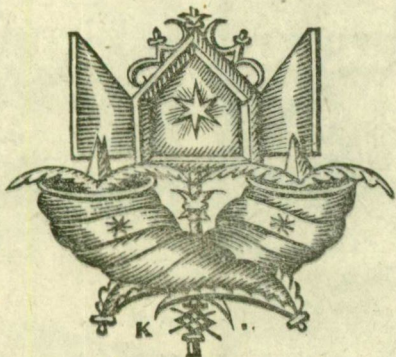
Megírjuk a szép,
régie verseket

Beszakadnak a lassú tölgyesek,
mint egy vezércikk, magányos a táj,
erdő mélyéről nézem az eget,
sorok között is sülyed a határ.

belátható lesz minden, ami fái,
megírjuk a szép, régie verseket,
s míg a lap alján köröz a madár,
sírni vagy lőni egyaránt lehet.

de éjjel apróhirdetéseket,
csillagokat nyit fölénk a homály,
költemény lesz, hogy csodák nincsenek,
aki nem csügged, az hazatalál.

s hogy a temetőkapun is az áll,
nem fejeződött be, csak vége lett.

A józan észnek
nincs szabványaA hidfőkörnyék tervezőinek esete
az eldugott zongorakulccsal

Hány éve is már annak, hogy a hivatalból érdekeltek nyilatkozataiban megfogalmazódott az igény a tömeges lakásépítés mennyiségi szemléletének felülvizsgálatára, a házigyárak rekonstrukciójával együtt a lakásváltások bővítésére, a lakásvásárlók szükségleteit jobban szolgáló tervtípusok kidolgozására? Legkevesebb öt éve annak, hiszen 1977 végén már az eredményét is kihirdették a paneles rendszerrel épülő lakóházak ésszerűbb kialakítására meghirdetett országos tervpályázatnak. Öt éve tehát, hogy az akkor második díjjal jutalmazott pályamunka alkotói, a DÉLTERV Bertalan Sándor vezette tervezőcsoportjának tagjai, bizva a főhatóságok érdemi támogatásában és a beruházók, kivitelezők, leendő lakáshasználók közös érdekeltiségében, pályázati javaslataikat megkezdtek átültetni a gyakorlatba, azaz hozzáláttak a szegedi házigyár termékcsaládjának, az új tervtípusoknak a kidolgozásához. (Országosan elfogadott elvek alapján, a szegediek tevékenységével párhuzamosan felgyorsult persze a házigyári panel jövőjét kutató" munka a főbb érdekelt tervezővállalatnál is. Hogy a dél-alföldiek jó eséllyel indultak a versengésben, azt a tervpályázat második díja jelezte, meg egy nem sokkal utóbbi szervezeti változás is: a DÉLTERV és a DÉLTERV közös termékfejlesztő irodát hozott létre.)

Aztán a műhelymunka folyamatában érlelődött a koncepció — egyes szakaszaiban széles körű szakmai véleményezés igazolta, hogy jó úton járnak-e a tervezők. Mindez jó ideig egy szakma belügye volt — akkor vált közérdeklődésre számot tartóvá, amikor a megvalósulás kézzelfogható közelségbe került. S itt már az olvasó emlékeztetést kell segítségül hívunk: amikor az új hidfőkörnyék rekonstrukciójáról szólva, az új tervtípusok ottani megjelenését tehetjük közhírré lapunkban is. A hidfőkörnyék — kell-e ezt hosszasan bizonygatni? — Szeged értékes, a városkép szempontjából is meghatározó jelentőségű területe. Része a tágabb értelmű Belvárosnak és határos az új Felsővárossal. A tervezési területen vezet át a 43-as fő útvonal, s a keresztirányú „főutcának”, a Felső Tisza-partnak is fontos szerep jut a város közlekedési hálózatában. S mindezekhez még ott a Tisza, a vízparti panorámával, a folyókanyar hangulatos ívének látványával. Érthető hát, hogy amikor a hidfőkörnyék VI. ötéves tervi átépítéséről megszületett a döntés, az is elhatározottat: különbözzék az terület látványában is lakótelepeink eddig megszokott képétől. Egvebek között a beépítés utca-rendszerének megtartásával, az épületek szintszámának „mozgatásával”, a megtartható lakóházak és az újak közti összhanggal valamint azzal, hogy a házigyár új épületei itt jelenjenek meg először.

Ez az elhatározás is van már vagy hároméves. (Olvasóinknak alkalmuk volt menet közben betekinteni a tervezési folyamatba — legutóbb 1982 júniusában, amikor már a beruházási program előkészítéséről adhattunk hírt. Nem titkolva: még mindig sok a kérdőjel, még mindig nem adható egyértelmű válasz arra a kérdés-

re: a házigyári új termékcsaládból, vagy a régi típusokból kezdődik-e meg 1983-ban az építkezés. Netán ha keverve, akkor milyen arányban és ütemezéssel...)

Aki most felkapja a fejét, jól teszi. Hát öt év minden építészeti vitájának, egyeztető tárgyalásainak, várospolitikai döntésének eredménye ennyi lenne csupán? Egy minden oldalról, s többször is megméretett elképzelés ilyen bizonytalan sorsra juthat? Azok után, hogy minden lehetséges fórumon az új javaslatok megvalósításáról hallunk, a lakásváltások bővítésében reménykedünk, változatosabb homlokzatokban és utcaszerű épületrendezésben bíznunk? Azok után, hogy tágasabb nappalikát, étkezőre is alkalmas konyhákat vagy külön étkezőket, nagyobb belmagasságú, tehát nem csupán garázsoknak alkalmas fogadószinteket várunk a házigyári rekonstrukciótól, hogyan fogadhatnánk el csak úgy egyszerűen a halogatás hírért? Hogyan törődhetnénk bele ötvenvi munka elpocsékolásába?

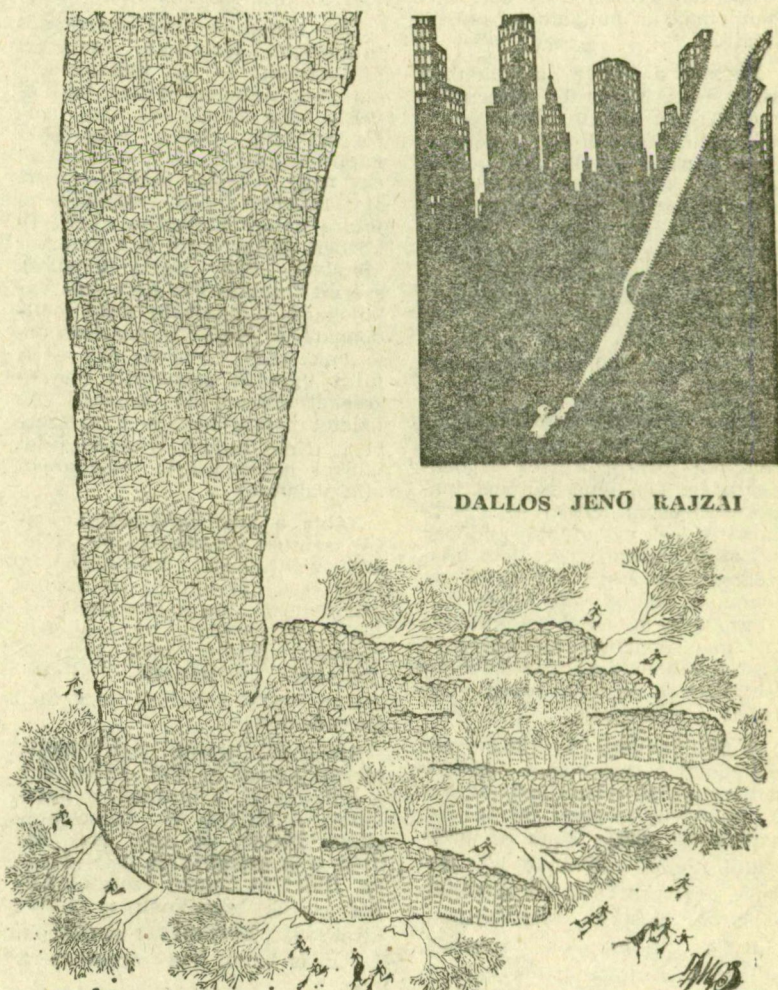
Márpedig, ha sarkítottak tűnik is a megfogalmazás, erről van szó: az ígéretet visszaszívásáról. A megvalósulás ígérete kecsgettett öt évvel ezelőtt — s még tavaly is bizakodóbb volt a hangulat a DÉLTERV műhelyében. Mára ott tartunk, hogy a hidfőkörnyék tervezőcsoportjának tagjai egyre csak faragják, minduntalan módosítják az eredeti variációt. Már nem bíznak a sarkított tervük megvalósulásában, már beletörődtek, hogy a Tisza-parti hat tízeletes ház folyó-

felőli földszintjére lakásokat kell tervezniük, kis üzletek, műhelyek helyett. Egyre csökken az esélye, hogy az elemváltások igazán választék lesz az építkezés induláskor, s nagy a valószínűsége, hogy a régi háztípusokkal kell továbbra is „sakkozniuk”. Az összekapcsolható, s így a többgenerációs családok együttélésére lehetőséget adó lakásokról talán majd később, a leendő lakóknak — a tervezők által is jogosnak tartott — igényeiről még most sem hallani döntéssel egyenértékű, „ámen” értelmű szót.

Úgy tűnik, a paneles program — s itt most az országos érvényesítendő elvekre gondolok — egyértelműségét lokális érdekek teszik — legalábbis — kétértelművé, s ha már választani lehet, miért ne a megszokott, a bejáratott megoldásokat?... (Igazán „apróság”, hogy olykor maga a főhatóság nyitja ki a kiskapukat! Például a lift nélküli építhető házak szintszáma ügyében. A régi Országos Építésügyi Szabályzat földszint plusz öt szint építését engedélyezte felvonó nélkül. Az új OÉSZ már csak négyet. És íme, a kiskapu: a régebbi típusait megtartó építő eleve felmentést kap a korszerűsített előírás betartása alól.)

Ne szaporítsuk tovább a kérdőjeleket! A döntés-előkészítés már így is túl hosszúvá nyúlt folyamatában további szellemi energiák válnának füstté — valahogy így fogalmazható meg tömören a hidfőkörnyék ügyében érdekeltek pillanatnyi törekvése. Ez azonban kétes értékű határozottság, továbbra is elodázza annak kimondását, hogy egyáltalán kellenek-e nekünk korszerűbb megoldások, kényelmesebb lakások, hangulatosabb lakótelepek. Lemondás arról, hogy ne csak a mának, hanem a holnapra is gondolván építsünk. Elvesztése annak a szellemi előnynek, amellyel a dél-alföldi régió öt évvel ezelőtt még rendelkezett. Elpocsékolása egy lehetőségnek, hogy tudniillik beigazolódjék a szegedi városépítési gyakorlatban a tétel: a paneles technológiával nem jár együtt feltétlenül a szürkeség, az egyformaság. Ám — hogy egy szegedi építészről kölcsönzött példázattal éljek — a legjobb zongora is csak monoton dörömböléssel szól, ha fedelét lezárták, elqúgták a kulcsot, de a pianistát iátékra kényszerítik. „Mi pedig dörömbölünk. Megáll az ész! A józan észnek, szerencsére, még nincs szabványa...”

PÁLFY KATALIN

DALLOS JENŐ RAJZAI